

Socialdepartementet

Enheten för folkhälsa

Departementssekreterare

Guðrun Ahlin

Telefon +46 (0)8-4053275

Telefax +46 (0)8-4119647

guðrun.ahlin@social.ministry.se

Europeiska kommissionen

DG Hälsa och konsumentskydd

Enhet C4 Hälsans bestämningsfaktorer

L-2920 Luxemburg

Yttrande angående EU:s Grönbok "Främja goda kostvanor och motion: En europeisk dimension i arbetet för att förebygga övervikt, fetma och kroniska sjukdomar"

Bakgrund

Yttrandet har beretts genom att Grönboken om att främja goda kostvanor och motion har remitterats till de mest relevanta myndigheterna och organisationerna i Sverige. Synpunkter redovisas utifrån Grönbokens struktur efter en inledande sammanfattning av svenska ståndpunkter.

Sammanfattning och allmänna synpunkter

Sverige välkomnar Kommissionens initiativ att i och med Grönboken flytta fram positionerna i frågor som det finns mervärde med EU-nivån. För de områdena kan EU spela en viktig roll när det gäller att motverka övervikt och fetma. Vi instämmer i att EU-arbetet bör bygga vidare på det arbete som bedrivs internationellt inom WHO m.fl. organisationer samt på nationell nivå.

För att uppnå största effekt är det centralt att endast områden och förslag som ger ett mervärde av initiativ på EU-nivån finns med i fortsättningen av Grönboksarbetet. Andra områden får bäst genomslag genom arbete på nationell nivå.

Frågan är sektorsövergripande och det är viktigt att samtliga relevanta politikområden involveras och koordineras. Arbetet med Grönboken bör förhålla sig till andra pågående initiativ på EU-nivå, t.ex. den planerade handlingsplanen för hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Även det nya hälsoprogrammet (2007-2013) kan ge mervärde när det gäller samarbete mellan medlemsstaterna i form av informations- och erfarenhetsutbyte på området.

EU:s politik bör enbart fokusera vid områden där det finns ett tydligt mervärde för samarbete. Självskrivna politikområden är jordbrukspolitik, transportpolitik, forskningspolitik och konsumentpolitik, eftersom EU-beslut inom dessa politikområden i hög grad berör kost- och motionsområdet.

Många åtgärder kopplade till goda matvanor och folkhälsokommunikation ligger på nationell nivå och gemenskapspolitiken bör därför inte prioritera sådana frågor.

Det har hittills saknats en tydlig europeisk dimension i arbetet med att förebygga övervikt och fetma på EU-nivå. Det är angeläget med en tydlig struktur där det klart framgår vad EU kan göra och inte ska göra, vad medlemsstaterna kan göra, vad som förväntas av varje aktör samt hur EU och medlemsstaterna bäst kompletterar varandra.

Det är en god idé att utarbeta nationella handlingsplaner i överensstämmelse med WHO:s globala strategi för matvanor, fysisk aktivitet och hälsa, genomföra insatser inom olika samhällssektorer samt koordinera och utvärdera resultaten.

Sverige vill poängtera vikten av en helhetssyn och integrerad strategi i arbetet med att främja goda kostvanor och motion. Ökningen av överviktsproblem och fetma är ett tvärsektorielt problem. Det gäller att insatser görs tidigt och medvetet för att påverka den uppväxande generationen.

Sverige menar att socioekonomiska faktorer är av central betydelse. Fokus behövs på åtgärder som når utsatta grupper. Det är viktigt att beakta att information idag främst når de mer välutbildade, som i större utsträckning redan gör hälsosamma val. Det är därför viktigt att skapa stödjande miljöer för hälsa på alla nivåer i samhället och att målgruppsanpassa information.

Strategier som betonar vikten av att främja goda kost- och motionsvanor bör omfatta ett livscykelperspektiv och inkludera alla ålderskategorier och med ett särskilt ansvar för barn och unga pga. en oroande fetmautveckling för den ålderskategorin.

Något som saknas i grönboken är betydelsen av den offentliga upphandlingen. Den är av sådan betydande volym att ställda krav kan påverka producenter att i ökad utsträckning ta samhällsansvar för att främja bättre kostvanor. De förväntade fördelarna bör dock vägas mot risken att ökad detaljstyrning leder till att priset får mindre betydelse i upphandlingen

och att därmed kostnaderna blir högre för konsumenten. Detta kan i slutändan motverka förbättrade kostvanor.

Angelägna utvecklingsbehov och utmaningar utifrån Grönbokens insatsområden

Hälsofrågor i EU:s politik

Syftet med en EU-strategi bör vara att komplettera de insatser som kan beslutas på nationell nivå eller där ett EU-initiativ skulle förstärka de nationella insatserna, i linje med artiklarna 152 och 153 i Amsterdamfördraget.

Folkhälsoprogrammet

Uppgifter om fetma (BMI) ingår redan i European Community health indicators och kommer därför troligtvis att rapporteras från alla medlemsländer. Data om geografiska och socioekonomiska skillnader i förekomst av fetma måste levereras av enskilda medlemsstater, där registeruppgifterna finns.

Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA)

Vi instämmer i att EFSA:s verksamhet när det gäller vetenskaplig rådgivning på kostområdet är viktig. Kostråd på livsmedelsnivå bör emellertid utarbetas nationellt av hänsyn till kulturella aspekter på måltider och lämpliga former för kommunikation och därmed inte omfattas av Grönboksarbetet.

Konsumentinformation, reklam och marknadsföring

Det är särskilt viktigt att skydda barn och unga från att vilseledas av marknadsföring och reklam. Huvuddelen av den reklam som är riktad till barn gäller energitäta, näringsfattiga livsmedel. Det har visat sig att reklamen har påvisbar effekt på barns matvanor. Mot denna bakgrund bör möjligheten att införa regler om marknadsföring av energitäta, näringsfattiga livsmedelsprodukter riktad mot barn och unga övervägas, om inte näringslivets åtgärder för att komma tillrätta med problemet visar sig effektiva. I detta sammanhang kan man överväga att inom ramen för revideringen av TV-direktivet införa regler som skyddar barn och unga mot reklam för energitäta, näringsfattiga livsmedelsprodukter

Det ska vara lätt för konsumenten att välja hälsosam mat både i butiken, på restaurang och i storhushåll. Självfallet ska näringsvärdesdeklarationen grunda sig på vetenskap, men informationen ska presenteras på ett sätt som gör det enkelt för konsumenten att tillgodogöra sig informationen och således inte blir vilseledd. Därför välkomnar vi Kommissionens initiativ till att se över reglerna för näringsvärdesdeklaration.

Det finns betydande svårigheter med självreglering som går ut på att handeln frivilligt ska avstå från en i dag lönsam praxis, exempelvis framträdande exponering av varor som har en stor andel spontanköpare. Kommissionen för fram fördelarna med frivilliga överenskommelser och självreglering men efterfrågar även synpunkter på om det är ett adekvat verktyg. Allmänt kan sägas att näringslivets egenåtgärder kan ha stor betydelse som komplement till lagstiftning. Privata-offentliga partnerskap kan erbjuda intressanta mervärden och bör uppmuntras

Konsumentutbildning

Konsumentutbildning bör hanteras på lokal och nationell nivå, där skolan är en mycket viktig arena och därmed inte omfattas av Grönboksarbetet.

Fokus på barn och ungdomar

Vi instämmer i att det är synnerligen angeläget att fokusera på barn och ungdomar, eftersom fetmautvecklingen när det gäller barn och unga ger anledning till oro. Från olika aktuella data framgår att andelen överviktiga ungdomar har ökat. Mat- och motionsvanor grundläggs i tidiga åldrar och risken att övervikt/fetma bland barn och unga kvarstår i vuxen ålder är betydande. Forskning bör fokusera på vissa perioder som är viktigare vad gäller prägling och programmering för beteende och kostval. Dessa perioder är exempelvis fosterlivet, spädbarnstiden och förskoleåren. Beslut och initiativ inom skolans område ligger på medlemsstatsnivå och lägre, för Sveriges del ofta på kommunal nivå, och bör därför inte omfattas av Grönboksarbetet.

Se även ovan under rubriken Konsumentinformation, reklam och marknadsföring om marknadsföring riktad till barn och unga.

Mat, motion och hälsouppllysning på arbetsplatsen

Det offentliga måste agera för att skapa en god balans mellan tillväxt, sysselsättning, trygghet, god miljö och en god hälsa på lika villkor. Arbetsplatsen kan utgöra en viktig arena för att främja hälsa och goda kostvanor och motion. Livsstilsfrågor kan vara en viktig del i arbetsgivares hälsost strategi. En god hälsa minskar inte bara mänskliga lidanden utan påverkar också positivt arbetskraftstillgången och ekonomin.

Det är viktigt att utveckla arbetsplatser som är attraktiva, ger arbetsglädje och är hållbara för medarbetarna ända fram till pensionsåldern. Det finns ett samband mellan arbetsplatsförhållanden, ohälsa och sjukfrånvaro. Arbetsmarknadens parter är de viktigaste aktörerna för en bra arbetsmiljö och området bör inte omfattas av Grönboksarbetet.

Förebyggande och behandling av övervikt och fetma inom hälso- och sjukvården

Det traditionellt vårdande och behandlande synsättet bör i större utsträckning än idag gå hand i hand med det hälsofrämjande och förebyggande synsättet. Båda synsätten skulle vinna på att tydligare integreras såväl i hälso- och sjukvårdspolitik som i praktiskt hälso- och sjukvårdsarbete. Hälsoekonomiska argument kan stödja hälso- och sjukvården när det gäller att satsa långsiktigt på förebyggande arbete i fråga om kostfrågor och fysisk aktivitet. Området är nationell angelägenhet och bör inte omfattas av Grönboksarbetet.

Motverka den fetmafrämjande miljön

Detta område är av central betydelse för hela Grönboken. Aktiviteter som stimulerar till rörelse bidrar till bättre hälsa och därmed långsiktigt lägre samhällskostnader. Under denna rubrik är det också angeläget att uppmärksamma matvanor.

Tillgänglighet är en viktig bestämningsfaktor för matvanor, som i sin tur är starkt beroende av jordbrukspolitik, marknadsföring och priser.

Vad gäller möjligheter till främjande av fysisk aktivitet bör bl.a. EU:s transportpolitik, regional utveckling m.m. analyseras. Alla politikområden som berör fysisk aktivitet behöver genomlysas. Bestämningsfaktorer i miljön måste identifieras och indikatorer utvecklas som beslutsfattare kan utvärdera sina insatser i förhållande till.

Förutsättningarna att kunna behålla valfrihet och inflytande över sina mat- och motionsvanor är bland annat beroende av tillgång till livsmedelsbutiker, närhet till trygga grönområden, lokaler för aktiviteter samt säkra gång- och cykelvägar.

Socioekonomiska ojämlikheter

Grupper i samhället som är mest eftersatta ur hälsosynpunkt behöver särskild uppmärksamhet. Sverige menar att socioekonomiska faktorer är av central betydelse. Fokus behövs på åtgärder som når utsatta grupper. Det är viktigt att beakta att information idag främst når de mer välutbildade, som i större utsträckning redan gör hälsosamma val. Det är därför viktigt att skapa stödjande miljöer för hälsa på alla nivåer i samhället och att målgruppsanpassa information.

Främja en integrerad och heltäckande strategi för att främja goda matvanor och motion

Att ta fram en integrerad och heltäckande strategi för att främja goda kostvanor och motion är centralt och borde vara en portalparagraf för hela

Grönboken. Arbetet på nationell och europeisk nivå ska komplettera varandra.

Rekommendationer för näringsintag och för utarbetande av livsmedelsbaserade kostråd

Med hänsyn till skillnader i medlemsstaternas matkulturer bör livsmedelsbaserade kostråd utarbetas på nationell nivå. Hänsyn bör tas till kulturella aspekter på livsmedelsval och måltidsmönster. Området bör inte omfattas av Grönboksarbetet.

Samverkan med länder utanför Europeiska unionen

EU:s jordbrukspolitik, CAP, reglerar produktion och därmed priset på frukt och grönsaker. Priset på frukt- och grönsaker hålls uppe med hjälp av bland annat återtagsstöd och tullar på produkter från tredje land. Sverige anser att den kommande reformen av EU:s marknadsordning för frukt och grönsaker 2007 skall innebära att marknadsinstrumentet får verka och som kommer att leda till lägre konsumentpriser. Länder utanför EU borde få bättre tillträde till marknaden.

Övriga frågor

Endast insatser på EU-nivå bör omfattas av arbetet med Grönboken eftersom det är just där medlemsstaterna inte kan agera på egen hand, det gäller bl.a. jordbrukspolitiken.

Äldre är en sårbar grupp som det är angeläget att nå för att öka deras förutsättningar för goda mat- och motionsvanor. Grönboken bör därför kompletteras med ett äldreperspektiv så att särskild hänsyn tas till äldres behov. Målgruppen äldre har inte i samma utsträckning som unga och medelålders tillgång till information via Internet, vilket bör beaktas.

This paper represents the views of its author on the subject. These views have not been adopted or in any way approved by the Commission and should not be relied upon as a statement of the Commission's or Health & Consumer Protection DG's views. The European Commission does not guarantee the accuracy of the data included in this paper, nor does it accept responsibility for any use made thereof.